

REDACȚIA
Arad, Dealul Ferencz-utca nr. 20.

ABONAMENTUL
Pentru Austro-Ungaria:
pe un an 20 oor.
pe 1/2 an 10 .
pe 1/4 an 5 .
pe 1 lună 2 .
Nr-ii de Duminecă pe an
4 coroane.
Pentru România și străinătate
pe an 40 franci.
Manuscrisuri nu se înapoiază.

TRIBUNA POPORULUI

de un șir gălăgios prima dată 14 bani; a doua oară 12 bani; a treia oară 8 b. de fiecare publicațiune.

Afășt abonamentele, cât și inserțiunile sunt a se plăsi înainte în Arad.

Telefon pentru oraș și comitat 502.

Borșori nefrancați nu se primesc

Atentatul contra constituției bisericești.

Peste opt zile se împlinește jumătate de an dela moartea episcopului Iosif Goldiș.

Canonul 25 al Sinodului ecumenic IV. dispune: „Fiindcă unii dintre mitropoliți, după-cum am înțeles, neglija turmele lor încredințate și amina hirotoniile episcopilor, Sfântul Sinod hotărăște, ca în decurs de trei luni să se facă hirotoniriile episcopilor”.

§. 98 din Statutul Organic se bazează pe acest canon, când special obligă pe mitropolit „a se îngriji, ca în timp de 3 luni să se întregască scaunul văduvit episcopesc și va sprigini pe concernentele Consistor în aceasta a lui nisuiță”.

Dispoziția canonică este clară ca lumina soarelui: în trei luni să fie hirotonit noul episcop și introdus în scaunul sau arhieresc, ca turma să nu rămână fără păstor, de oare-ce episcopul este locțiitorul apostolesc în eparchia sa.

Mitropolitul „care n'ar face aceasta, — zice mai departe canonul citat — acela să se supuna pedepsei canonice”.

Datorie avea dar' mitropolitul nostru, ca imediat după moartea episcopului să ia toate demersurile ca în termen de 3 luni să se întempe și alegerea și confirmarea și hirotonirea noului episcop. Și dacă se validau influențe străine asupra bisericești, să meargă la guvern cu canonele bisericești, cari îl obligă a apăra independența bisericești la actul electoral și personal îl obligă la săvârșirea hirotonirii în termen de 3 luni. Sântem siguri, că guvernul ar fi respectat așezămintele bisericești noastre.

Ei, ce s'a întâmplat cu eparchia Aradului?

Mitropolitul n'a făcut aceea la ce canonul îl obligă. Din contră, înfruntă pe Consistorul care apelează la el pentru prazirea legii și ca-și-când n'ar exista canonul 25 a Sin. ecum. IV. sub „întregirea scaunului văduvit episcopesc în timp de 3 luni” din §. 98 al Stat. Org. înțelegem „hirotonirea” canonului 25, ci actul electoral. Astfel vice mitropolitul în conflict cu disciplina canonică a bisericești.

Nu e aici vorba numai de nedreptățirea alesului episcop, ori numai de violentarea Consistorului eparchial instituit prin §. 98 al Stat. Org. de pasnicul „instituțiunilor bisericești”; ci mai presus de toate este vorba de calcarea legii și deschiderea porțiței pe care îndeplinirea scaunelor episcopesci se poate amina după interesele externe cari pot fi și de acea natură, sau să nu mai fie episcopie dacă nu poate fi episcop X. sau Y. Aceasta ar fi scoaterea bisericești din cadrele ei canonice și aruncarea în ghiarele acelora cari vor se se înstăpânească asupra ei.

La prima lovitură canonică dată de însuși Mitropolitul bisericești ortodoxe române s'au arătat însă și efectele. Deslegat guvernul prin însuși Mitropolitul dela respectarea termenului canonic de hirotonire, ce involve confirmarea înainte de împlinirea acelor trei luni, consideră de împlinită legea cuprinsă în §. 98 al Stat. Org. prin aceea, că actul electoral s'a săvârșit în 3 luni de zile și acum scos prin mitropolit din căsuțele canonice, își ține mâna liberă cu aprobarea, pentru-că de aprobare nu este vorba în canon și în Stat. Org. ci numai de hirotonirea înlocuită de Mitropolit cu actul electoral. Astfel a devenit can. 25 a Sin. ecum. IV. și §. 98 din Stat. Org. scos din disciplina bisericească și noi în 6 luni de zile nici măcar un episcop confirmat necum hirotonit după așezămintele bisericești noastre.

Patimile au orbit vederile oamenilor cari au aplaudat acest atentat la așezămintele noastre bisericești. Cine va răspunde acum de urmări? Pentru-că nimenea să nu creadă, că aceasta sacrificare a așezămintelor bisericești să nu aibă urmări pentru bisericești noastră.

Vor răspunde aceia, cari înainte de alegere au aplicat anticanonice § 98 din Statutul Organic, împedcând prin trăgănare actul electoral și prin aceasta scoțând din cadrele canonice îndeplinirea scaunului episcopesc; vor răspunde aceia, cari după alegere au lucrat la guvern cu mincinoase măturii și calomniile contra alesului bisericești; vor răspunde aceia cari au umbiat să invalideze la guvern votul legiim al bisericești; vor răspunde aceia cari au asmuțat opinia publică străină asupra alesului și alegătorilor și au aruncat bisericești pradă infamărilor ne mai pomenite, cu cari este astăzi tratată bisericești noastră în foile străine.

Corporațiile bisericești, Consistorul și Sinodul eparchial nu mai pot privi cu mâinile în sin la sugrumarea bisericești. E timpul să-și facă datoria, să smulgă afacerile din mâinile cari o țin sugrumată și să-și apere curățenia votului înaintea acelora cari sunt puși ca să împlinească dreptul, legea și dreptatea și în numele acestor postulate să ceară confirmarea alesului legiuit al bisericești, Vasilie Mangra, în scaunul episcopesc al Aradului.

Și de va fi lipsă, miște-se întreaga bisericești și ceară dela guvern ca să dea lui Dumnezeu aceea, ce este a lui Dumnezeu.

Ex lex. „Canoanele nu iartă Mitropolitul nici o funcțiune sau lucrare arhierescă în vre-o eparchie văduvită, și rânduiesc ca toate să rămână până la venirea noului Episcop în acea stare, în

care s'au aflat, când a reposat episcopul eparchial”. (Șaguna: Dreptul canonic §430). . . „Încă nici Mitropolitul n'are drept a exercita în eparchia văduvită drepturile arhieresci, căci aceasta i oprește canonul, și-l deobligă sub amenințare de pedeapsă canonică a se strădui, ca în restimp de trei luni să reîntregească scaunul văduvit de episcop”. (Șaguna Drept. can. §431), — eată legea bisericească.

Pe baza acestor dispozițiuni canonice dispune §98 din Statutul Organic, că Consistorul eparchial are să conducă trebile eparchiet pe timpul văduviet scaunului episcopesc în înțelesul constituțiunilor bisericești, după care în eparchia văduvită nici Mitropolitul nu are drept a exercita drepturile arhieresci, eată cel ce are drept a delega are și dreptul de a funcționa însuși.

Și totuși ce se întemplă? Dr. Traian Putici, protopresbiterul Timișorului sfințește în 22 Septembrie bisericești din Bazos ca mandatarul I. P. S. Mitropolitului din Sibiu.

Cum s'a putut întempla aceasta părinte president consistorial Ioan I. Papp?

Obstrucția Cehilor. Cei doi prim-miniștri Körber și Szél, se frământă grozav, ca să scoată la cale pactul. Dar e foarte posibil ca zadarnică să le fie truda, căci socoteala au făcut-o cam „fără birtaș”. Birtașul, în cazul acesta, ar fi să fie Cehii.

„Narodni Listy” din Praga pregătește de pe-acuma pe Cehii din parlamentul vienez, că e posibil ca obstrucția să aducă zile grele; dar datoria Cehilor este să se fiină bine și să aibă o tactică unitară.

Semne sunt acestea, că § 14 va reapărea pe orizontul politic din Austria.

Orientul se mișcă.

Bulgarii serbează.

Serbează la Șipka aniversarea luptei pe care au dat-o Românil, pentru a i libera de sub jugul turcesc.

Și împreună cu dînșii golesc la pahare reprezentanții Rusiei, în onoa-

DANIEL.

NOVELĂ ISTORICĂ

DE

IOSIF POPESCU.

— „Și aseară”, zise un altul, „s'au luat după dînsul douzeci de călăreți de-ai lui Moise Székely. Când credeau că au pus mâna pe el, spionul întoarse calul și aruncându-se în mijlocul lor ca un năzdrăvan culcă de odată la pământ pe trei din cei mai de aproape. Cu a doua lovitură tăia capul lui Varga și brațul lui Nandor. Ceialalt, toți oamenii cu capul a mână, crezură că acea ființă e diavolul în persoană și o luară la sănătoasa. Spionul în loc de a-i urmări, își întoarse calul și plecă în pas cătră tabăra valahă”.

— „Și stăpânul meu s'a dus singur în contra unui astfel de duh necurat”, se văeră Januș.

— „Nu e duh, fârtate, se spune că ar fi Novac”, zise un soldat.

— „Ba mie mi-se pare c'am zărit erî barba lui Vodă-Mihai”, observă un altul.

— „Ori cine ar fi, rugați-vă lui Dumnezeu pentru sufletul sermanului căpitan”, făcu chorul întreg.

H.

Urmărindu-și marile sale planuri de cuceriri, Mihai, Domnul Țerei românești, se hotări a nă-

văli în Transilvania, unde domnia de câteva luni cardinalul Andrei Batori, după abdicarea de bună voie a fratelui său Sigismund Batori.

După-ce făcu pregătirile necesare și-și acoperi spatele în contra Turcilor prin tot felul de promisiuni, plecă cu armata spre Transilvania, luând cu sine pe blânda sa soție Stanca și pe fiul său Nicolae.

Pe când Andrei Batori își petrecea timpul în ospețe, Mihai trecu Carpații pe la Buzău într-o zi și-o noapte și în numele împăratului Rudolf, intră în Transilvania la 17 Octomvrie 1599, fără a întâmpina vre-o piedecă. Dieta adunată în Alba-Iulia nici nu visa de pericolul ce amenința țeara, afară de partizanii lui Mihai, cari erau destul de numeroși.

Căp-va căpitanii de Secuți, pe care-i avea Mihai cu sine, resculară poporul războinic al Sécuiilor; aceștia măriră numărul armatei lui Mihai. Nobilimea, maltratată de supușii săi, trimise lui Andrei Batori vestea despre cele ce se petrec, ear' acesta porunci să se poarte prin țeară sabia sângeroasă. Aceasta era semnul că toată puterea armată, de care dispunea Transilvania, avea să se scoale și să alunge pe dușmanii.

Mihai publică o proclamațiune, că vine numai să depună pe Andrei Batori, care ține cu Turcii, și după-ce în 20 Octomvrie obținu dela Brașovenii promisiunea, că nu vor întreprinde

nimic în contra sa, se îndreptă cătră Sibiu preste Codlea, Șercaia, Făgăraș.

Andrei Batori trimise lui Mihai soli, ca să-l înduplece a se rentoarce. Mihai își continuă drumul. Andrei atunci lăsă în Alba-Iulia pe frațele său Stefan și pe Ladislau Gyulafi să conducă afacerile statului, ear el se duse în lagărul dela Sebeș, de unde porni cu armata spre Sibiu.

Acum se aflau amândouă armatele înaintea Sibiului. Tabăra lui Andrei Batori era între Sibiu și Gușterița, ear a lui Mihai pe un loc ceva mai ridicat lângă Șelimber.

Armata lui Mihai era mai numeroasă decât a lui Batori, dar principele român se afla în țeară străină și trupele sale erau compuse în parte din voluntarii sau mercenarii, cari nu meritau chiar o încredere necondiționată. Cu toate acestea Andrei Batori tremura dinaintea teribilului său inamic și căuta să facă pace cu el. În consiliul de rebel, pe care-l conchiemă principele Transilvaniei, unii erau de părere să trăgăneze lucrul, până când armata lui Mihai se va slăbi, ear cea transilvană se va mări prin contingente noi. Alții ziceau, că e mai bine să nu stea Batori la îndoeală, ci să atace pe inamic, căci cu timpul armata lui Mihai în loc de a se slăbi, din contră va deveni mai puternică prin sosirea trupelor proaspete aduse pe la Turnul-roșu de Radu Buzescu și de Banul Udrea.

Batori adoptă planul din urmă. Mihai vrând

rea armelor bulgare și rusești, în cinstea intimității dintre — uriaș și pitic.

Este dreptul ori-și-cui de a serba, de a se veseli, când, oum și cu cine îi place, — fără îndoială; dar în cazul de față niște coincidențe ne fac a bănuî, că nu e lucru curat cu pacifică veselie ruso-bulgară.

Pe când la Șipka se serbează un trecut de glorie pe care Bulgarii nu l-au avut, — în Macedonia bandele bulgare au pornit adevărat război și jaf în lungul și latul țării. Bandele s'au isbit cu trupele turcești în nenumărate rânduri; și trupe noi se pregătesc Poarta să trimită în Macedonia.

Reservele turcești sunt chemate sub arme, — ceea-ce dovedește că nu este suficient contingentul stabil de armată. Ear în timpul acesta, — Ignatieff fostul ministru al Rusiei la Constantinopol înainte de izbucnirea războiului-oriental, e oaspele Bulgariei, care serbează.

O depeșă sosită din Salonichi cu datul de 27 Septembrie anunță, că în vilaietul Monastir toate satele bulgarești sunt în plină revoltă. Bandele fanauce ale bulgarilor impresoră și aprind satele turcești: zălnice sunt conflictele sângeroase.

Ignatieff privește de-afrosp, din mijlocul serbarilor din Șipka, cum se pune taciunile, tot așa cum se pusese și înainte de izbucnirea „războiului-oriental“, în Peninsula-Balcanică: poate că în sufletul său resimte din nou aceleași emoții, pe cari li-a simțit acum un sfert de veac; gândurile sale însă, de sigur sunt mai într'aripate astăzi...

Nu mai puțin îngrijitor simptom este mișcarea Albanezilor din Stara-Serbia. Albanezii cu nici un chip nu vor să permită introducerea în Mitroviț a consulului rusesc, deși instituirea aceluia a fost aprobată de sultan; o cucerire pacifică este acest consulat, a Rusiei, pentru favoriții săi de-î mai de curând îndrăgiți, a Sârbilor a cărora propagandă între Albanezi și în contul Albanezilor, trebuia să fie cultivată.

Rusia își are deci protegiați pe Bulgarii cari au început răzmirița contra Turciei, în Macedonia; și pe Sârbi, contra cărora și contra intereselor cărora, menajate de Turcia, la insistență și prin intermedierea Rusiei, s'au ridicat cu armele Albanezii.

Și pe când Albanezii s'au postat într'o situație de rezistență viguroasă

contra dispozițiilor și „ordinet“ turcești, pe-atunci bandele bulgare curieră Macedonia.

Turcia înarmează trupe și le trimite mereu în foc, pe când muscalii sârbătorește la Șipka alături cu Bulgaria oficială, cu principatul lui Ferdinand, — și în mijlocul zăngănitului de arme (și de pahare) *status-quo*-ul, asigurarea *status-quo*-ului în Balcani evoluează, sau mai bine zis, se revoluționează, fără să se miște vre-una din puterile garante ale faimosului *status-quo*.

Dar cu toate astea, Ignatieff e la Șipka, între amicii săi.

„Agitatorii pangermani“.

Ziarele maghiare sunt foarte amărite de echoul ce au găsit în presă din Germania măsurile polițiale luate contra publiciștilor germani din Banat.

Kossuthistele scuipe foc contra germanilor; și până și „*Alkotmány*“, declară că nu se sperie de „*furor teutonicus*“.

Eată câteva din aprecierile cari au produs șovinismul usturime:

„*Tägliche Rundschau*“ scrie: Cramer a fost condamnat în proces de presă la 3 luni temniță de stat și amendă d 800 cor. Într'un stat civilizat, cu acesta s'ar fi încheiat afacerea. Dar căpitanul din Timișoara a crezut că are să mai facă ceva — și a expulsat pe Cramer iute și de grabă, căci sentința juraților a arătat că Cramer este primejdios pentru liniștea publică. Acest cas e unic, chiar în istoria justiției ungurești. Motivarea acestei dispoziții prin lege, este peste puțină. Această procedură a dovedit de coaptă pentru vinturat justiția maghiară. A doua lovitură a isbit pe redactorul *Korn*. Și acest proces va ajunge în fața Curiei. După constatările de până-aci, abea ar fi cu puțință ca cel mai înalt for de justiție să fie mai prevăzător și mai energic.

„*Neueste Nachrichten*“ accentuează că în aceste cazuri dreptul și dreptatea au fost violante. Guvernul ungar cu nici un cuvânt n'a scris prin oficioasele sale contra acestor calcări în picioare a dreptului, ceea-ce dovedește că aprobă asemenea acte.

„*Vossische Zeitung*“: Ceea-ce s'a petrecut nu poate fi retăcut. Tribunalele ungurești au siluit ordinea de drept, pentru a face pe plac dușmanilor Germanilor. Aceste cazuri au revoltat din cale-afară pe Germanii din Ungaria și din scrisorile sosite de acolo vorbește desperarea.

Charity begins at home.

Charité bien ordonnée commence par soi-même.

Acesta e titlul următorului articol foarte spiritual apărut în „*Kreuzzeitung*“ din Berlin în privința notelor americane, în privința emigrării Jidanilor:

Se poate ușor înțelege că guvernul american să nu fie încântat de emigrația Evreilor români. Dar modul cum acest simțământ este tradus în nota dlui Hay, ridică multe critici. Dacă dl Hay zice că „Evreii posedă calitățile morale și intelectuale ale unor buni cetățeni“ și că nici o clasă nu este mai bine văzută în America-de-Nord, această laudă de sigur nu va contribui pentru a depărta pe Evreii de America. Din contră, se poate aștepta, ca de acum înainte, Galiția, Ungaria și România să trimită încă mai mulți Evreii dincolo de Atlantic, pentru-ca Americanii să se poată bucura de „calitățile lor morale și intelectuale“.

În ori-ce cas, este o idee originală de a lauda pe acela cărnia îi închizi ușa. Dar această laudă va fi salutată cu satisfacție de către lumea evreiască. Această lume va putea de acum înainte să invoace mărturia guvernului american în favoarea calităților Evreilor și să arunce săgeți în contra României.

Dar ce s'ar întâmpla dacă România întorcând procedimentul, ar face observații marilor Puteri în privința modului cum Americanii tractează pe Negri și pe Filipini? S'a putut ceti deunăzi în coloanele ziarului nostru descrierea cruzimilor ale căror victime au fost Filipinii și adese-ori am vorbit despre tratamentul nedemn pe care îl suferă Negrii.

Nici nu poate fi vorba de egalitatea lor socială; drepturile lor politice nu figurează decât pe hârtie. În toate Statele Uniunii cari cuprind o proporțiune considerabilă de Negri, s'a găsit mijlocul de a se face iluzoria votul oamenilor de culoare și ia nevoie nici nu se ține socoteală de buletinul de vot al Negrilor. Nimenea nu se sinchisește de dînsul. Toată lumea cunoaște ferocitatea cu care justiția lui Lynch se practică în contra Negrilor. Mai ales când e vorba de un act de violență asupra unei femei albe, chiar când este numai o încercare, omul negru este îndat cătrănit, ars, pus în țepă, rupt în bucăți. Nici-odată justiția nu urmărește pe asasinii cariucid în virtutea legii lui Lynch. chiar când victima — un negru — lucru ce se întâmplă adese-ori, este inocentă.

Eată lucruri pe cari Români ar putea cu drept să le întorcă Americanilor și să le zică: *Charity begins at home.*

Oare „principiile de justiție eternă“ de care vorbește dl Hay în nota sa, ar trebui să treacă mai înainte prin doctrina lui Monroe și n'ar fi valabile pentru lumea nouă?

Demersul cabinetului american este deja insolit prin faptul, că afirmă dreptul de amestec al Americii în afaceri care n'o privesc, cu toate-că Americanii ar țipa de sigur sus și tare, dacă cineva ar vrea să useze de acest drept în contra țerei lor.

Se vede că ținta este a se stabili un precedent. Am găsit deja indicațiuni în ziarele jingoiste americane, cumcă ar putea să vie momentul, când Uniunea n'ar mai privi cu nepăsare oprimarea Finlandezilor de către Rusia și a Polonezilor de către Prusia. Cei de-acolo pătimesc de idea fixă că America e chemată să fie avocatul justiției internaționale. Strigătul trușaf: „*We can lick the whole world*“ (putem da cu piciorul lumii întregi) a devenit așa zicând o axiomă, și dacă nu se prea vorbește de dînsa la noi, pricina e că presa trăind sub influența marilor societăți de navigație, a evreilor etc., păstrează sistematic tăcere asupra acestor isprăvi retorice, și se mărginește a sfătui Germanii să fie politicoși față de copilăndrul (boy) transoceanic.

N'ar trebui să se acrediteze la Americanii ideea că America este arbitru și *Lord chief of justice* al lumii întregi. Și cu cât Yankeeii se reazămă pe doctrina lui Monroe, cu atât este bine să le strigăm: *Hands off* (labele jos!) în ce privește afacerile Europei.

Înțelegem să fie neplăcut orașului New-York de a număra peste 600.000 de Evreii, originarii cel mai mulți din Europa-orientală, dar această neplăcere s'ar fi putut manifesta în alt mod.

Aniversarea nașterii lui Kossuth în Nădlac.

Vineri, în 19 Sept. a decurs sărbătoarea nașterii alui Kossuth în Nădlac. — Și cu alte ocazii de soiri patriotice, se făceau mari manifestații, de astă-dată însă festivitatea a decurs într'un mod șgomotos neîndatnat pe aici.

În ziua amintită la orele 12 a fost inaugurarea, respective desvôlirea unei table memoriale din privilegiul cunoscut la casa comunală, — unde se coadunară cu mare alai vre-o câțiva oficiali, încunjurați de niște perciuinați și s'au rostit vre-o 3 vorbiri.

Deoarece-ce nici un singur român, nici slovac nu a luat parte la aceasta serbare festivă, — după amiază se deciseră a arangia un conduct de torțe cu intențiunea de a bombardă ferestrele, cari nu vor fi iluminate.

să mărească speranța de pace, în care se legăna cardinalul-principe, îi trimise soli cerându-i trecere liberă prin Transilvania, pentru a merge în Ungaria în contra Turcilor. În cas, când această trecere i-ar fi refuzată, zicea solia, Mihai și-o va procura cu puterea.

Batori respunse, că Mihai să se întorcă earăși pe drumul, pe care a venit — ceea-ce s'a întâmplat să rămână uitat și amândouă amensurat vechii alianțe, să se gândească numai, cum să combată cu puteri unite pe inamicul comun al creștinismului.

În urma acestora se încheiă un armistițiu și se schimbă obstacul. Batori trimise în lagărul lui Mihai pe Moise Székely și pe Melchior Bogathi, ear din partea Românilor sosiră la Transilvănenii boerii Preda și George postelnicul.

Pentru-ca împăcarea să fie deplină, Cardinalul trimise în 27 Octomvre, ziua în care se începe istoria aceasta, pe legatul papal Malespina în castrele lui Mihai, cu misiunea să-l înduplece pe acesta de a rămăna în alianță și amicitie cu Transilvania. Malespina își desvôlta talentele sale diplomatice, pentru a câștiga pe Mihai, și în urmă adăugă: este porunca serioasă a împăratului, ca Mihai să se întorcă în țera sa.

Mihai respunse, că preste noapte se va gândi și a doua zi va trimite răspuns lui Batori sau cu graiul sau cu vârful spadei.

Era de prevăzut, că toate încercările de

pace erau zadarnice și că vârsarea de sânge era neîncungiată. Șovăirile lui Batori și ofertele lui de pace escitară mai rău spiritele soldaților, cari voiau lupte și învingeri. În așteptarea acestora scenele, despre care am dat o schiță în capitolul precedent, erau destul de dese în castre. Astfel steteau lucrurile în momentul, când se începe narațiunea noastră.

III.

Câmpia dintre Sibiu-Gușterița și Șelimber este aproape plană. Dela Sibiu până cătră mijlocul drumului spre Șelimber scoboară lin într'un fel de șanț adăpat de un părauaș; apoi începe din nou a se urca până la o distanță de 1/4 de oară dela Șelimber. De aci privirea predominantă Șelimberul așezat în vale și adăpostit spre Nord de niște ridicături de tren, pe care a trebuit să fie așezate castrele lui Mihai. Tot de aci se poate vedea în dreapta, pe câmpul dintre drumurile Cisnădiei și Șelimberului o movilă de un verde intensiv, care contrastează cu culoarea palidă a sămănăturilor și a miriștelor în timp de toamnă. Acea movilă, numită și astăzi movila Turcilor, este singurul moment, care amintește bătălia sângeroasă dela Șelimber. Acolo se zice că s'au îngropat morții din amândouă armatele, după aceea zi fatală armelor lui Batori. De ce se numește „movila Turcilor“, nu știu; poate că Românii treceau de atunci drept

Turci, sau poate că legenda trecând din gură în gură s'a denaturat, și din luptă între creștini a făcut luptă între Turci și creștini.

Spre Nord-vest șesul e mărginit cu un lanț de coline, la poalele cărora zac satele Gușterița, Bungard, Șelimber etc. udate de undele Cîbinului ce vine dela Sibiu spre a se vârsa în Olt.

Îeșind din tabăra lui Batori cu iuteala vântului, Daniel își aruncă privirea de șoim peste câmpia iluminată de razele lunii, și în depărtare zări o ceată compactă de călăreți urmărind o figură albă călare pe un cal alb ca neaua.

Deodată călărețul alb întoarse calul și ca fulgerul se aruncă în ceata persecutorilor. O pală lată străluci în mâinile lui și făcând roată printre dușmanii împărți moartea fără milă. Acea figură dede o singură lovitură, apoi calul ca mēnat de o putere supranaturală sări în lături și năvăli dintr'altă parte asupra adversarilor.

Loviturile așa numitului „șpion“ erau teribile. Ceata persecutorilor neputându-și conduce caif destul de iute, cuprinsă de o frică panică se împrăștiă în toate părțile și alergă cătră castrele lui Batori.

Acestea s'au petrecut într'un timp mai scurt decât trebuie pentru a fi istorisite, astfel încât Daniel, martor ocular, n'avuse timp să vină în ajutorul soldaților lui Batori.

(Va urma.)

La 7 ore seara între strigăte și injurături ne mai pomenite a pornit grupa și rënd, de a rëndul s'a năpustit asupra ferestrelor, cari nu erau iluminate. Prima jertfă a fost preotul slovac L. Boor, — la dînsul tot puzderii făcuseră din ferestri, asemenea și la celelalte case române și slovace fără deosebire.

Când salvatorii ideii de stat s'au intrunit, apoi la banchet după bravura și producția nocturnă, tinerimea română în frunte cu harnicul avocat dl. A. Petrovici și bravul inițiator dl. A. St. Șulufu, șef-comptabilul „Nădlăcanei”, acompaniată de muzica românească locală, — drept revanșe și ca un fel de satisfacție morală față de faptul revoltător al bandei periculate, a dat serenade pe la toate casele inteligente române și slovace.

Garda entusiasmă primul tribut de recunoștință l-a adus vrednicului luptător, preotului Boor, care la auzul acordurilor mândrului nostru imn național „Deșteaptă-te române”, deșteptat din somnul dulce la moment a deschis toate ferestrele, zicînd: acum bucuros și cu dragoste frățească în inimă iluminez, la ce tineretul i-a răspuns cu nesfârșite „să trăiască” și „nazdar”.

Duminecă, în 21-lea apoi întreaga inteligență română, atât bărbații, cât și damele după terminarea misei divine s'au intrunit la pămîntul orașului, unde s'au adăpostat la o masă imensă și petrecură acolo până la o oră, cântînd în cea mai mare animație înălțătoarele cântece naționale „Trei culori” și „Deșteaptă-te române”.

La propunerea dlui preot Marcovici, după amiază s'a convocat o conferință în sala cea mare a parohiei slovace, — unde au luat parte toți fruntașii țeranilor aparținători ambelor naționalități.

Primul cuvînt a fost a dlui Boor, care în termeni aspri și într'un ton bărbătesc a protestat contra apucăturii mârșave și demne de tot disprețul lumii culte.

A mai vorbit și preotul Marcovici, a cărui voce înțeleaptă și curajoasă a produs o însuflețire generală.

Îți era drag, să privești la aceste figuri veterane, cari cu inimă înfocată în-sufiau animație în toți cei de față, și în-bărbătează și-i îndemneau la înfrățire și solidaritate.

Hai să dăm, mână cu mână, a fost refremul vorbirii dlui Boor, ear a părintelui Marcovici: banda usurpătoare a dovedit ce e libertatea jidano-maghiară, — noi să adevărim ce e frățietatea.

Întreaga adunare era exaltată pare-că ni-se reinproaspăta pe dinaintea ochilor dulcea suvenire a timpurilor de mult trecute, pare-că se auzeau niște voci, cari se credeaau pierdute, — cari ne electrisau inimile arzînde și ne concentrău într'un singur loc, în asilul sentimentelor, — tot ce e nobil, frumos, bun și măestros, a cărora unica basă reală e iubirea nețărmurită față de neamul, cărui aparținem.

La conferința pomenită conform propunerii dlui Boor s'a primit unanim următorul proiect:

Conchermarea unei ședințe generale comunale extraordinare, unde să se iee toate demersurile necesare și potrivite față de scandalul povoiului turbat, — să se ceară desdaunarea ferestrelor sparte, — să se tragă la răspundere autoritățile politice pentru neînpedecarea vandalismului săvîrșit, — să se desființeze corpul focarilor voluntari pentru participarea lor la actul glândrian, — să se decidă facerea a lor 2 fântâni artezice din prilejul aniversării alor una sută de ani, decînd slovacii s'au sălăsluit pe pămîntul nădlăcan.

Azi la 10 ore s'a și ținut ședința generală extraordinară și proiectele mai sus numite — fără proiectul din urmă — pe lângă toate vnetele furioase ale campaniei periculate, — au devenit conclusioni.

Dee ceriul, ca echoul faptului vandal jidano-maghiar, să prevestească și să însemne-

imbunătățire și progres atât în mersul social-cultural nădlăcan, cât și terenul național-romănesc.

Divergențele sociale locale din trecut, cu ziua de azi au dispărut total și acum în față și în preejma noului curent salutar, fie salutați propagatorii schimbării actuale.

Tot așa înainte și atunci scopul urmărit se va realiza!

„Cenddanul”.

NOUTĂȚI.

ARAD, 29 Septembrie n. 1902.

Cor bănățenesc în România.

Corul român din Caransebeș s'a dus la Turnu-Severin, unde i-s'a făcut o primire grandioasă la gară. Străzile dela gară și până la liceul „Traian”, pe unde a trecut corul, au fost înțesate de public. Entuziasmul a fost mare. Seara a fost un concert în grădina publică, la care a participat tot ce are mai de frunte Turnu-Severin.

Examenul de calificare în preoție cu condiții la preoție din diecesa Aradului prescrie prin Statutul Organic și Regulamentul special se va ținea luni în 30 Septembrie (13 Octombrie) a. c. și eventual în zilele următoare la orele 9 a. m. în sala de ședință a Consistorului diecesan gr.-or. rom. din Arad.

La examen sunt admiși toți acei absolvenți de teologie, cari conform §-ului 8 din Regulamentul special și-au înaintat la Consistor cererile corespunzător instruite, până la 31 August st. v. a. c.

Stipendii „Teodor Papp”. Cetim în „Biserica și Școala”: în ședința de Joi (25) Septembrie senatul școlar a hotărît asupra distribuirii de stipendii noi pe anul școlar 1902—3, din fundațiunea „Teodor Papp”.

Din suma disponibilă de 1000 cor. s'au împărțit următorii concurenți: Ioan Chereșlădan, cleric de cursul II.; Constantin Illović și Ioan Ardelean, absolvenți a patru clase medii și pedagogi de cursul I, la institutul nostru diecesan; Hortensia Raț, elevă de cursul III pedagogic, care frecventează cursurile la școala noastră de fete cu internat, — toți din Giula.

La această distribuție s'au considerat strict dispozițiunile literelor fundamentale, împărțindu-se concurenții originari din Giula, lipsiți de mijloace și cari au dovedit sporii și calificățiune în studii. S'a mai avut în vedere ajutorarea elementelor bune și atragerea lor spre școlile noastre: preparandii și teologie, ceea-ce este azi una din preocupățiunile de căpetenie ale regimului nostru bisericesc diecesan.

Încă un publicist german osândit pentru agitație. Procesele de presă contra redactorilor germani din Bănat nu mai au sfîrșit. Joi s'a pertractat înaintea curții cu jurați din Seghedin procesul de presă intentat dlui Alois Krisch pentru agitație cuprinsă în 2 articoli publicați în „Gross Kik. Zeitung”. Articoli învinuți sunt intitulăți „Avîntul sufletesc” și „Estremiștii”. Dl Alois Krisch a fost condamnat la 4 luni temniță de stat și 200 coroane pedeapsă în bani.

Se poate? După-cum află „Tribuna” din sorginte sigură, o parte din populațiunea comunei Poplaca, sedusă de oameni fără suflet, vrea să-și vîndă școala confesională, cerînd una de stat. Oa pretext au luat un arunc statorit pe timp de 5 ani pentru adunarea fondurilor necesare la ridicarea unui edificiu școlar corespunzător. Sfetic și-au ales pe avocatul ovreiu Mátyás din Sibiu. Mișcarea aceasta rușinoasă e o pată pe comuna Poplaca, care ar ajunge, realizându-se planul, o rușine pentru ținutul Sibiului, atât de bogat în comune, cari aduc toate jertfele posibile pentru școlile lor confesionale. E un atât mai rușinător totul, că Poplaca n'a avut

până acum nici un arunc, dispunînd de venituri suficiente.

Prins cu ocazia mică. Consilierul ministerial Kaffka este cunoscut în toată Ungaria ca om foarte aspru. El a fost trimis în mai multe rânduri prin diferite comitate, ca să facă inspecția funcționarilor administrativi și să vadă cum își poartă dregătoriile, nu cumva sunt ceva furături de bani? și altele d'al d'astea. Strajnic i-a mai țeselat dl Kaffka pe funcționarul din Torontal, dintre cari uită și-au luat chiar vieța de frica pedepsel. Dl Kaffka a fost trimis în timpul din urmă în comitatul Maramureșului unde deasemenea este mare corupție, ca pretutindenea unde se află în numărul mare lui Iuda. Între alții, consilierul a făcut inspecție și jupânului Glücksmann, care manipulează banii accizelor orașului Sighet. În casă a găsit totul în ordine, banii toți de față, ear' pentru acei bani, cari nu erau de față, s'a găsit vre-un act justificativ. Între aceste acte era și o recipisă despre 1000 florini, trimiși tocmai în ziua inspecției. Recipisa însă nu era despre mandat postal (posta utalvány), ci despre scrisoare cu bani. — De ce nu trimiteți banii cu mandat, că e mai ieftin? întrebă Kaffka. — Așa e obiceiul pe la noi. — Bine, haid să mergem la poștă. Aici nu se trimisese încă corespondența din aceea zi și scoțându-se scrisoarea lui Glücksmann, s'a descoperit și s'a găsit în ea — o scrisoare adresată fratelui său, în care îi scria: „Iubte frate! Astăzi vine măgarul ala de Kaffka în inspecție și lipsindu-mi din casă 1000 fl. am trimis această scrisoare pe numele tău — ca să am cu ce mă justifica”. Jupânul își va lua acum pedeapsa.

Adunarea generală a Comunității de Avere din Caransebeș. Joi în 12/25 l. c. s'a ținut adunarea generală de toamnă a reprezentanței Comunității de avere în prezența comisariatului guvernial dl comite-suprem Carol de Pogány de față fiind aproape toți reprezentanții. Momente însemnate din darea de seamă sunt: comitetul a făcut pașii de lipsă, pentru ca să se cedeze Mehadicanilor pădurea Belentin spre pășune. Peste 300 jugere de pămînt din șesul Stancilovi s'au încuviințat împăduririlor săraci din Șopotul-Nou spre arendare. Comitetul a întreprins la locurile competente, ca grănicerilor să li-se permită folosirea grătuită a scadelor din Băile-erulane. — Preliminarul Comunității de avere pe anul 1903 se votează în: 419.538 cor. active și 232.154 cor. pasive iar fondul caselor cu active 4.840 cor. și pasive 3.126 cor. — Adunarea a votat, ca Comunitatea să contribuie la zidirea căii ferate de stat Caransebeș-Hațeg suma de 160.000 cor. plătită în 10 rate anuale de când se vor începe lucrurile. — Sa aprobat contractul între Comunitatea de avere și Francisc Czukor et com., cari voesc să facă o fabrică de ciment și peatră artificială de ciment și var pe teritoriul Comunității. — S'au șters daune silvanale neinecasabile în suma de 14.928 cor. 95 fl. S'a primit statutul pentru pensionarea ofițierilor Comunității și proiectul de tarif al produselor silvice pe anul curent. În comisiunea de revisiune pro 1903 s'au ales C. Burdă, St. Luianoviciu și G. Tatucu.

Prinț regal — sub curatelă. Familia prințului Francisc Iosif de Braganza, înrudit de aproape cu casa domnitoare a noastră, a pus pe prințul sub curatelă, din cauză că prea e prădător de bani și ușuratic. Curator al prințului e prințul Carol Ludovic de Turn-Taxis.

Un tîner, solvent al școlii agronomice din Lugoj cu testimoniu și conduită bună, se ofere ca administrator (Ișpan) la vre-o moșie mai mare. Adresa: Trifon Herciug în Raffaa, (com. Krassó-Szörény).

POSTA STRĂINĂ.

Cleopatra. Pîși dragă, n'am primit epistola Ta. Scrie cum se corespundăm? Poste restante? Sunt nefericit și Te doresc.

Harmachis.

PARTEA LITERARĂ.

ORIGINEA VOEVODATULUI LA ROMÂNI.

De

IOAN BOGDAN,

membru corespondent al Academiei Române.

Ședința dela 2 Aprilie 1902.

(Urmare).

O definiție mai de aproape a atribuțiilor acestor voievozi nu găsim în documente; admițînd însă analogia din celelalte comitate e de presupus ca și cei din Maramureș se alegeau din chineji și anume din familiile de chineji mai însemnate prin bogăția sau autoritatea lor morală; că erau recunoscuți de regi ca voievozi ai Românilor, cu îndatorirea de a aduna și a plăti regelui veniturile obicnuite dela populațiunea românească a ținutului, îndeplinind aici și funcțiunea de castelan, care lipsa în Maramureș. Aceste venituri și îndatoriri erau mai ales quinquesimesima din oi și serviciile militare. Pentru aceasta ei căpătau întâiu usufructul unor moșii, pe cari regele li-le dăruia apoi, dacă își câștigau merite militare mai însemnate cu drept de deplină proprietate și nobilitate, transformându-i astfel din voievozi în adevărați nobili ai regatului și scutindu-i de orice dări și de orice stărnare de alușbașii regelui, de comiți sau castelani.

Nobilitatea lor a însemnat însă ca și a chinezilor, pierderea lor deplină pentru poporul românesc.

Deci încercăm acum, după ce știm cam ce au fost voievozii români de pe teritoriile ungurești în sec. XIII—XIV, să ne punem întrebarea: ce au fost ei înainte de acest timp și cum s'a născut această instituție la Români, răspunsul nu poate fi decât acesta: voievozii erau, dela cucerirea maghiară încoace, niște șefi ai chinezilor, aleși de aceștia ca să reprezinte interesele lor comune față de suveran. În epoca cea mai veche, înainte de cucerirea maghiară și în timpul stăpînirii bulgare, ei erau șefi unor confederațiuni de chineji: în vreme de pace ei hotărău neînțelegerile dintre aceștia, în vreme de război ei se puneau în fruntea lor. Atribuțiunile militare și judiciare fiind contopite pe atunci în aceeași persoană, nu numai la Români, dar și la toate celelalte popoare din jurul lor, voevodatul s'a putut naște la Români, ca și instituțiunile analoage dela alte popoare, în mod cu totul independent de influențele străine.

Numele este incontestabil împrumutat dela străini și anume dela Slavi. La toate popoarele slave voevoda înseamnă primitiv „conducător de ostași” (voji ostași, veda vozda conduc).

La Bulgari, vojevoda era un „bellidux”, un stratigos, stratiģitis, stratopedarchos; vojevodastvo traduce, în cele mai vechi texte bulgărești, pe grecescul stratiģhia. Printre boierii țarului bulgar se citează și un megas stratopedarchis, ceea-ce era un mare voevod, un velikij vojevoda. (Jiracek, Geschichte der Bulgaren, p. 386).

Dacă censtatăm această însemnare la Slovenii deveniți mai târziu Bulgari din Peninsula Balcanică, cel puțin pentru secolul IX—X ea a trebuit să existe și la Slovenii din stînga Danării, și a existat cu siguranță și la ei, ca la toți ceilalți Slavi din cele mai vechi timpuri, cu mult înainte de ce ei au venit în atingere cu noi. Cuvîntul este comun tuturor popoarelor slave și instituțiunea trebuie să fie mai veche decît diferențierea lor, în urma emigrațiunii din patria lor primitivă, în popoarele slave de astăzi.

La Sârbi, vojevoda era un „bellidux”, un supus al marelui jupan, al cnezului, craiului, banului, despotului sau țarului. În timpul lui Dușan, ori-ce ostire o conducea voevodul, ca și țarul”, zice zaeonicul acestui țar. Voievozii sârbești sunt citați în documente, împreună cu ceilalți boeri, între nobili; găm și mari voievozi.

La Ruși, vojevoda era la început un șef de ostași și comandă, se pare 1000 de oameni; i-se mai zicea, cu un alt nume, tysjacki; se crede că voevodul sau, cum li numesc isvoarele grecești, chiliarchul, kiliarkos, era și șeful unui district, din care se ridicau 1000 de ostași: semnificarea teritorială a cuvîntului derivă, probabil din cea militară mai târziu vojevoda este reprezentantul kojzmalui în cetăți și administratorul acestora, un fel de posadnik. (Va urma).

Red. respons. Ioan Russu Șirianu.
Editor Aurel Popovici-Barcianu.

Cel mai plăcut și cel mai bun preparat pentru văpsirea părului este

MELANOGENE

de culoare neagră și brunetă. — In timp de câteva minute prin acest excelent și nestricăcios preparat se pot văpsi în culoare neagră sau brunetă: părul, barba și mustața. — Această culoare e permanentă și nu se poate deosebi de culoarea naturală; nu se murdărește și nu se poate spăla nici cu săpun nici cu apă caldă.

E nestricăcios și întrebuințarea e foarte simplă. Prețul preparatului e: 2 cor. 80 fileri. Preparatul, care

face părul blond,

ori-cărui păr, în câte-va minute, îi dă atât de plăcuta culoare blondaurie, în culoarea inului, cenușie sau de ori-ce culoare dorită, fără-ca să atace părul. — Prețul: o sticlută 1 cor., o sticlă mare 2 coroane.

Poftiți a fi cu atențiune la marca de patentă!

TEA HAJDU

este un preparat probat în nenumărate cazuri pentru boale de pept și plămâni.

Se poate folosi cu cel mai bun succes în contra tusei, durerii de gât, răgușelii, în contra tusei măgărești, îngrețșării, în contra tuturor boalelor de pept; în contra îmbolnăvirii de gât, laringe, plămâni, în contra respirațiunii grele, a boalei de pept și a astmei etc.

Prețul: 50 fileri.

698 - 29

SPIRT CONTRA REUMEI

(spirtul „Mankóse“)

se vinde în preț de 1 coroană.

S'a dovedit ca un preparat excelent în cazuri de boale de: reumă, de cargină, amorțirea muschilor, dureri de nervi, de crucea spinării, de junghuri, paralizii, amorțea de mușchi și vine, precum și pentru înviorarea pielii etc. La slăbire din pricina bătăneței, precum și la oboselile turiștilor, înainte și după ture mai lungi, ajută mult prin ungerea (frecarea) cu acest preparat (numai în exterior). S'a probat în cazuri nenumărate.

Gutori FÖLDES KELEMEN,

apotecă și laborator chimic

Telefon 111.

în ARAD.

Telefon 111.

Cruce sau stea dublă electro-magnetică

Patent Nr. 86967.

Nu e crucea Volta.

Nu e leac secret.

vindecă și inviorează sub garanție.

Aparatul acesta, vindecă și folosește contra durerilor de cap, urechi și dinți, migrene, neuralgie, împedecarea circulațiunii sângelui, anemie, amețeli, țiuiri de ureche, bătaie de inimă, sgârșiri de inimă, astma, auzul greu, sgârșiri de stomac, lipsa poftel de mâncare, răceală la mână și picioare, slăbirea peste tot, reuma, podagră ischias, udului în pat, influența, insomnia, epilepsia, circula-

șianeregulată a sângelui și contra multor altor boale, cari la tractare normală a medicului se vindecă prin electricitate. Insușirea acestui aparat este, că vindecă nu numai din timp în timp, ci introduce constant în corpul omenesc binefăcătorul curent, când pe deoparte vindecă cu succes boalele aflătoare, eară pe de altă parte e cel mai bun scut contra îmbolnăvirilor.

Deosebită atențiune e a se da împrejurărei, că acest aparat vindecă boale vechi de 20 ani.

În cancelaria mea se află atestate incurse din toate părțile lumii, cari prănesc cu mulțumire invențiunea mea și ori-cine poate vedé aceste atestate. Pacientul, care în decurs de 45 zile nu se va vindeca prin aparatul meu, primește banii înapoi.

Unde ori-ce încercare s'a constatat zădarnică, rog a proba aparatul meu. Atrag atențiunea P. T. public asupra faptului, că aparatul meu nu poate fi confundat cu aparatul „Volta“, care atât în Germania, cât și în Austro-Ungaria a fost oficial oprit fiind nefolositor, pe când aparatul meu electro-magnetic prin deosebita-i putere vindecătoare, e în genere cunoscut, apreciat și răspândit.

Chiar și iestinatatea estraordinară a crucei mele electro-magnetice o recomandă cu înțepire.

624 - 109

Prețul aparatului mare e Cor. 6.

folosibil la morburii învechite.

Prețul aparatului mic e Cor. 4.

folosibil numai la copii și la femei de constițiune foarte slabă.

Locul central principal de vânzare și espedare pentru țeară și străinătate e:

Müller Albert, Budapesta, V., str. Vadász 42./K
colțul str. Kálmán.

OPURI și BROȘURI

Se recomandă

FOI PERIODICE

a executa următoarele:

INVITĂRI

BILETE DE LOGODNĂ
după dorință și în culori

BILANȚURI

ANUNȚURI FUNEBRALE

• Tot felul de lucrări tipografice •

PROGRAME

BILETE DE CUNUNIE
după dorință și în culori

ADRESE

BILETE DE ÎNTRARE

atingătoare de această branșă

Tipografia „Tribuna Poporului“

ARAD

Str. Deák Ferencz nr. 20

PREȚ-CURRENTURI
în ori-ce limbă

NOTE

STATUTE * LIBELE

CIRCULARE

• Diferite tipărituri pentru bănci •

CĂRȚI DE VISITĂ
diferite formate

MENU

PLICURI CU FIRMA

OBLIGAȚIUNI

Comandele primite se efectuesc prompt și conștiințios.

CĂRȚI în COMISIUNE

Preturi moderate!

EDITURĂ PROPRIE